

Subject Area
Social Sciences
Education

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 100
PP: 2290-2299

Arrival
11 May 2022

Published
31 July 2022

Article ID Number
62923

Article Serial Number
08

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/sss.62923>

How to Cite This Article

Altay, C. A., Ünlü, İ., Zehir, N. & Yiğit, R. (2022). "Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık İle Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişki" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:100; pp:2290-2299

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık İle Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişki

The Relationship Between Financial Literacy and Psychological Toughness Levels of High School Students

Cüneyt Altan ALTAY¹ İbrahim ÜNLÜ² Nehir ZEHİR³ Rümeyza YİĞİT⁴

¹ Dr. Ankara Keçiören Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara, Türkiye

² Öğretmen. Ankara Keçiören Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara, Türkiye

³ Öğrenci. Ankara Keçiören Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara, Türkiye

⁴ Öğrenci. Ankara Keçiören Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara, Türkiye

ÖZET

Finansal okuryazarlık günümüzde oldukça önemli bir konu olmakla birlikte bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde dahi finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması günümüz dünyasında hem makro hem de mikro ekonomilerde birçok soruna yol açabilmektedir. Finansal tecrübesi, bilgi ve birikimi olmayan bireyler para kazanmaya başladıkları andan itibaren ekonomik ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum da gerek psikolojik gerek sosyolojik açıdan problemlere yol açabilmektedir. Örneğin kazanılan paranın birimi, bütçesi ya da gerçekliği sorgulanmaksızın bireylerde psikolojik olarak rahatlama hissine sebep olurken, kaybedilen para bireyleri bazen derin bir çıkmaza sürükleyebiliyor. Bu çalışmada ise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin psikolojik sağlamlık ile olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde bir devlet sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören hazırlık sınıfları ile birlikte 9 ve 10. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluşmuştur. Anket sahiplerinden gerekli iznin alındığı çalışmamızda nicel yönden yaklaşık 100 öğrenciye "Para Yönetim Öz Yeterlik Ölçeği" ve Para Davranış Algısı Ölçeği ile "Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeği" ayrıca "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Nitel yönden yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanıldığı çalışmada betimsel analiz yapılmıştır. Öğrencilerin biriktirme, harcama, planlama ve yatırım davranışları ile birlikte bu yönde sahip olunması gereken psikolojinin araştırıldığı çalışmada nicel ve nitel bulgularda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada finansal okuryazarlık ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında cinsiyet, aile gelir düzeyi gibi değişkenlerin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyine ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisi incelenmiş ancak sonuçlar anlamlı bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Psikolojik Sağlamlık, Para Yönetimi

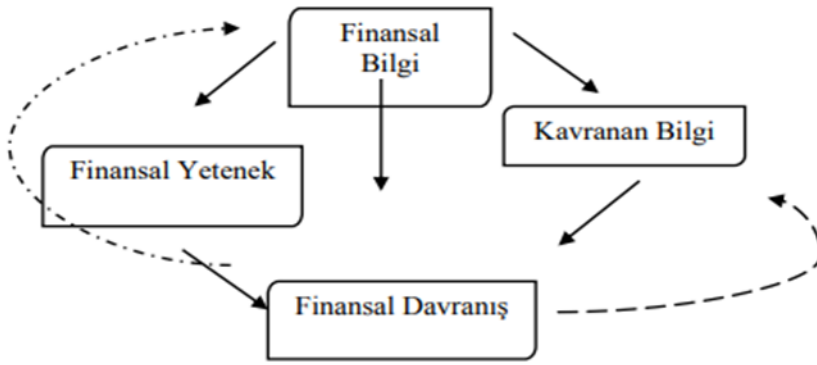
ABSTRACT

Although financial literacy is a very important issue today, there are many factors that affect individuals' financial literacy levels. Even in developed countries, the low level of financial literacy can cause many problems in both macro and micro economies in today's world. Individuals who do not have financial experience, knowledge and experience may face economic and psychological problems from the moment they start to earn money. This situation can cause problems both psychologically and sociologically. For example, while the unit of money earned causes a feeling of psychological relief without questioning its budget or reality, the money lost can sometimes lead individuals to a deep stalemate. In this study, it was aimed to examine the relationship between students' financial literacy levels and psychological resilience. Mixed method of both quantitative and qualitative methods were used together. The sample of the research consisted of students studying in the 9th and 10th grades together with the preparatory classes studying at a state social sciences high school in Ankara in the 2020-2021 academic year. In our study, in which the necessary permission was obtained from the survey owners of the "Money Management Self-Efficacy Scale and Money Behavior Perception Scale", the "Psychological Resilience Attitude Skill Scale" and the "Personal Information Form" were applied to approximately 100 students in quantitative terms. Descriptive analysis was carried out in the research in which semi-structured interview forms were used qualitatively. In the study, in which the students' saving, spending, planning and investment behaviors as well as the psychology that should be possessed in this direction were investigated, similar results were obtained in quantitative and qualitative findings. In the study, a positive and significant relationship was found between financial literacy and psychological resilience. In addition, the effects of variables such as gender and family income level on students' financial literacy and psychological resilience levels were also studied, but the results were not found meaningful.

Keywords: Financial Literacy, Psychological Toughness, Money Management

1. GİRİŞ

Finansal okuryazarlık Dünya Bankası'nın tanımında "Bilgi, beceri, tutum ve davranışları kapsayan, sosyo-ekonomik çevresel koşullar göz önüne alındığında, kişinin finansal çıkarına uygun hareket etme iç kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (World Bank, 2014). Bir bireyin finansal kavramların farkına varması ve karar verirken gerekli olan bilgileri elde etmesi, anlama ve değerlendirmesi olarak da tanımlanmaktadır (Mason ve Wilson, 2000). Bu tanımlardan yola çıkarak finansal okuryazarlık; genel olarak kişinin sahip olduğu parayı yönetebilme becerisi olarak açıklanabilmektedir. Harcama yaparken bütçeye uygun davranmak, yatırım kararlarını alırken dikkatli olmak, birikim yapmak gibi davranışlar finansal okuryazarlığa sahip bir bireyin davranışlarına örnektir. Finansal okuryazarlık insan sermayesine yapılan bir yatırım olarak nitelendirilmektedir (Lusardi and Mitchell, 2014). Bu sebeple de erken yaşlardan itibaren kazandırılması, devletlerin ekonomilerini sağlamlaştırması adına gereklidir. Çocukların ve ergenlerin ancak finansal olarak yetkilendirildiklerinde vatandaş olarak tam potansiyellerini gerçekleştirebildiği (CYFI, 2013) bu amaçla da gelişmiş ülkelerde finansal okuryazarlıkla ilgili öğrencilerin kazanması gereken yeterliklerin tanımlandığı, düzenlenen eğitim etkinlikleriyle sistemli olarak ele alındığı görülmektedir (Güvenç, 2016).

Şekil 1.

Kaynak: Hung, vd, 2009

Ülkemizin de genç nüfusa sahip olması, teknolojiyi, yeni iletişim kanallarını ve günümüz ihtiyaçlarını en iyi bilen kitlenin de gençlerin olması, finansal eğitimin öğrencilerin ilk gençlik yıllarındaki gerekliliğini artırmaktadır. (Bakır Yiğitbaş, Temeloğlu ve Şimşek, 2020). Geleceğin yetişkinleri olan çocuklara ve gençlere finansal davranışların aşılması okul öncesi eğitimi ile başlayarak tüm hayatında bir temel olarak alınmalıdır. Bu eğitimin temelden alınması toplumsal, kurumsal ya da özel çalışma alanlarında bireylere fazlaca fayda sağlayacak ve bireyin ekonomik olarak bağımsızlığa erişmesini kolaylaştıracaktır. Geçtiğimiz yıllarda Ekonomi Bankası'nın yapmış olduğu Finansal Okuryazarlık Endeksi Türkiye geneli için 59.8 olarak bulunurken (Fettahoğlu, 2015) diğer ülkelerin ortalama puanı ise 62.3 bulunmuştur (Atkinson ve Messy, 2012). Finansal okuryazarlık düzeyi düşük ülkelerde refah ve mutluluk düzeyinin düştüğü; finansal sıkıntılarının toplumun en küçük yapı taşı olan aileden başlayarak devam eden ve devlete kadar uzanan zincirde büyük ölçüde zarar verdiği görülmüştür. Ekonomik dalgalanmalarla zarar gören piyasaya ek olarak teknolojiyle gelişip gelen, madeni ve kağıt paralara alternatif dijital paralar ortaya çıkmıştır. Dijital platformlarda üretilen paralar alışılmadık dışında olduğu için bireylerde ekonomik dengesizliğe sebep olmuş ve piyasalarda yaşanan düzensizlik de psikolojik bir açığın oluşmasına ortam hazırlamıştır. Devletlerin kontrolünden bağımsız olarak gelişen bu piyasada doğru ve güvenilir olanı seçmek oldukça güç hale gelmiştir. Bütün bunlara rağmen büyük bir riski göze alarak ekonomik durumunu iyileştirmeye çalışan ve bu sırada psikolojik durumunun farkında olmayan binlerce insan bulunmaktadır. Herhangi bir kaynağı ve belgesi olmayan platformlar bu psikolojik açıktan faydalanarak sosyoekonomik ve ekonomik değişimlere; beraberinde teknolojik değişimlere, piyasalarda devamlı dalgalanmalara, kuşak çatışmalarına zemin oluşturur ve bireyleri psikolojik huzursuzluğa ve boşluğa sürükleyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında da finansal okuryazarlık eğitiminin psikolojik sağlıkla eklentisiyle güncellenerek yapılması ve bu alanda merak oluşturulması, gençlerin meslek seçimine ve gelecek adına sağlıklı kararlar almasına kolaylaştırıcı etkiler sağlayacağı düşünülmektedir.

Tasarruf, harcama, biriktirme gibi en basit konulardan başlayarak genişleyen bilgi yelpazesine her geçen gün yeni kavramlar katılmaktadır. Gelişen teknoloji ile finansal piyasalara entegre edilerek yatırım yapılabilecek finansal araç sayısı artmış ve nitelikleri daha karmaşık hale gelmiştir (Uraz Kaya, 2020). Ayrıca yatırım yapan bireylerin sayısı artarken yaş oranı düşmeye başlamış; bilinçsiz, bilgisizce ve genellikle para kazanma hırsıyla yapılan yatırımların, haberlerde gördüğümüz çoğu dolandırılma olayının altında yatan sebeplerden olduğu görülmüştür. Hatta bazen yapılan yatırımdan elde edilen kâr da aynı zarar edildiğindeki gibi insan psikolojisini etkileyip kaygı hissiyatı oluşturabilmektedir. Bunun sonucunda ne yapacağını bilemeyen veya aceleci davranan, kontrolü sağlayamayan kişiler bu durumu doğru bir biçimde yönetemeyerek ellerindeki kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. İnişli çıkışlı olan piyasalarda tam bilgi sahibi olmadan hızlı para kazanmak amacıyla girilen ve kötü sonuçlanan bazı yatırımlar, kişide yatırıma karşı bir korku oluşturup tamamen vazgeçmesine veya tam tersi hırs oluşturarak tekrar bu durumun içine düşüp kısır döngüye girmesine sebep olabilmektedir. Bu durum bireylerin psikolojik olarak derin travmalar yaşamalarına, aile içi kavga ve boşanmalara, devamında ise psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla yaşanan ve yaşanması muhtemel her olayın önüne geçilebilmesi ancak eğitimle mümkündür.

Finansal eğitimin temeli küçük yaşlardan itibaren atılmalı ve verilen eğitim bireyi hem toplum içindeki yerinde hem de bireysel olarak ekonomik ve sosyal psikoloji açısından geliştirecek nitelikte olmalıdır. Hayatın vazgeçilmez parçası kabul edilen ekonomi ile ilgili konuların bireyin eğitim yaşamının içine entegre edilmesinin önemi artık göz ardı edilemez bir mesele olarak görülmektedir (Özdemir, 2020). Bu sebeple çocuklar ve gençler için de ilk olarak aileyle birlikte temeli atılan ve daha sonra da okulda verilecek etkili finansal okuryazarlık eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin çoğu lise öğrencisi okullarda verilmeyen finansal eğitim eksikliği nedeniyle finansal bilgilerini tutum ve davranışa dönüştürememekte (Er ve Taylan, 2017), bunun bir sonucu olarak da hayatının yeni ve zorlayıcı dönemine giriş yapan üniversite öğrencileri de finansal problemlerinin üstesinden gelmekte

zorlanmaktadır. Bu yüzden hem bireysel hem de toplumsal ekonomiye etki eden kararların doğru verilebilmesi açısından finansal okuryazarlık, 7'den 70'e herkesin hakkında bilgi sahibi olması gereken bir beceridir.

Ülkemizde yaşanan psikolojik sorunların belli bir kısmının parasal olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve özellikle birikim ve yatırım yaparken yapılan hataların sonuçlarında ortaya çıkan psikolojik travmaların yol açtığı sorunlar göze alındığında finansal okuryazarlık ile psikoloji arasında ilişki olabileceği düşünülmüş ve bu alanda yazılmış kaynaklar olsa da bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple de bu çalışmada lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeyleri belirlenerek aradaki ilişkinin ortaya konması çalışmamızın temel problemini oluşturmuştur. Bununla birlikte çalışmamızda bazı alt problemler de belirlenmiştir:

- ✓ Öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeyleri nasıldır?
- ✓ Cinsiyetin lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeylerine etkisi var mıdır?
- ✓ Aile gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte yürütüldüğü karma yöntem çalışmasıdır. Nicel boyutunun anketlerden elde edilen puanlarla belirlendiği nitel boyutunun ise görüşmelerle elde edilen verilerin analiz edilmesiyle yapılan bir durum çalışmasıdır. Durum çalışmasının en büyük özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.2. Araştırmanın Örneklem Grubu

2020–2021 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ilinde öğrenim gören lise öğrencileri araştırmanın evrenini oluştururken, Ankara ili merkezinde bir devlet okulu olan sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören hazırlık, 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden 168 öğrenci, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Nicel ve nitel yoldan verilerin toplandığı çalışmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Pandemi dolayısıyla örneklem gruplarına ulaşmada yaşanabilecek sıkıntılar sebebiyle bu örnekleme yöntemi seçilmiştir. Çünkü bu örnekleme yöntemi araştırmacıya hız ve pratiklik sağlamakta, yakın olan erişilmesi kolay olan bir durumu seçmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nicel bulgular 185 öğrenciden alınan verilerle sağlanırken nitel veriler bu öğrencilerin içinden rastgele seçilen 5 öğrenci ile elde edilmiştir. Nitel araştırma için yapılan görüşmelere nicel anketlerden finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeyleri düşük, orta ve yüksek puan almış seviyelerden öğrenciler seçilerek homojen bir örneklem grubu elde edilmeye çalışılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri nicel ve nitel verilerden oluşmuştur. Öğrencilerin psikolojik sağlık ve finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla lise öğrencileri için geliştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış likert tipi anketler kullanılmıştır. Öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “Psikolojik Sağlık Tutum Beceri Ölçeği”, finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde ise “Para Yönetim Öz Yeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Bunun yanında kişisel bilgi formu kullanılarak cinsiyet, aile gelir düzeyi araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur. Çalışmada kullanılan ölçeklerin daha önceden farklı çalışmalarda kullanıldığı, lise öğrencileri düzeyine uygun olduğu görülmüştür. Elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmış frekans değerleri, aritmetik ortalamalar, pearson momentler çarpımı, bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır. Nitel analizde ise betimsel analiz yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler transkriptler halinde düzenlenerek belirli finansal temalar halinde gruplandırılarak öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlıklarının nasıl olduğu derinlemesine araştırılmaya çalışılmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular tablolar ve grafikler halinde verilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçlarının Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının alanında uzman kişilere danışılması, anket sahiplerinin uygun görüşleri ve lise müfredatı çerçevesi içerisinde yer alan anket soruları nedeniyle kapsam geçerliğinin olduğu görülmüştür. Ayrıca Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'nün onay vermesi ile de tüm anket ve görüşme formları çalışmada kullanılmıştır. Anketlerin güvenilirliğine ait bilgiler ise aşağıda verilmektedir.

2.4.1. Para Yönetim Öz Yeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde daha önce farklı çalışmalarda kullanılmış lise öğrencilerinin seviyesine uygun “Para Yönetim Öz Yeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği” nin

kullanılması uygun görülmüştür. Para yönetim öz yeterlik ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için ölçek alt boyutları ve ölçeğin tümü için Cronbacha Alpha katsayıları hesaplanarak ölçeğinin tamamının Cronbacha Alpha katsayısı .85 bulunmuştur. Bu doğrultuda ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir (Güvenç, 2016). Para yönetim öz yeterlik algısı ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyon incelendiğinde ise faktörler arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Alt boyutlar arası korelasyon katsayısı .61'dir. Ölçek alt boyutları arasındaki korelasyon katsayısının .60'dan daha yukarı olduğu durumlarda boyutların bağımlı olduğundan ve hepsinin birlikte tek bir kavramsal yapıyı ölçtüğünü belirtilmektedir (Şencan, 2005: 778).

Para davranış algısı ölçeğinin güvenilirlik katsayıları harcama davranış algısı alt boyutunda .80, biriktirme davranış algısı alt boyutunda .71 olarak belirlenmiştir. Ölçeğinin tamamının Cronbacha Alpha katsayısı ise .80'dir. Bu doğrultuda ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. 168 öğrenciden elde edilen verilerin kullanıldığı araştırmamızda ise ölçeğin toplam Cronbacha Alpha değeri ,82 bulunmuştur.

Para yönetim öz yeterlik algısı ölçeği, planlama ve harcama öz yeterlik algısı alt boyutlarından oluşurken, para davranış algısı ölçeği ise biriktirme ve harcama davranış algısı alt boyutlarından oluşmaktadır. Hem Para Yönetim Öz yeterlik Algısı Ölçeği hem de Para Davranış Algısı Ölçeği 10 maddeden oluşmaktadır(www.hulyaguvenc.com). Araştırmada her iki ölçek bir ankette uygulanmıştır. 4'lü likert tipi ölçekten en yüksek 40 puan alınabilirken en düşük 10 puan alınabilmektedir.

2.4.2. Psikolojik Sağlık Tutum Beceri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Lise öğrencilerinden oluşan örneklem üzerinde yapılan uyarlama çalışması sonucunda ölçeğin ergenlerin psikolojik sağlık tutum ve beceri düzeyini, geçerlik ve güvenilir düzeyde ölçebileceğini göstermiştir (Akar ve Aktan, 2020). Ölçeğin güvenilirliği için yapılan Cronbacha Alpha değerleri 1. Faktör için 86, 2. Faktör 85, 3. Faktör 81, 4. Faktör 79 toplamda ise 91 bulunmuştur (Akar ve Aktan, 2020). 4'lü likert tipi ölçekten en yüksek 136 puan alınabilirken en düşük 34 puan alınabilmektedir.

168 öğrenciden elde edilen verilerin kullanıldığı araştırmamızda ise ölçeğin toplam Cronbacha Alpha değeri ,80 bulunmuştur.

2.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile öğrencilerin cinsiyeti, ailenin aylık gelir düzeyi ve öğrencinin ailesinden harçlık alma periyodu belirlenerek araştırmanın bağımsız değişkenleri oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde "Para Yönetim Öz Yeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği" ile "Psikolojik Sağlık Tutum Beceri Ölçeği" nden elde edilen nicel bulgular ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden ulaşılan nitel bulgulara yer verilmiştir. Yapılan SPSS analizi sonucunda anketten elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Grup sayısının 50'den büyük olması sebebiyle Shapiro-Wilk analizi yapılmış olup anket puanlarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. Bu sebeple parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin cinsiyetlerinin ve aile gelir durumlarının finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık üzerine etkisi sırasıyla bağımsız gruplar t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile belirlenmiştir.

3.1. Verilerin Normal Dağılımına Yönelik Bulgular

Yapılan SPSS analizi sonucunda anketten elde edilen puanların homojen dağıldığı görülmüştür. Grup sayısının 50'den büyük olması sebebiyle Shapiro-Wilk analizi yapılmış olup anket puanlarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Finansal oky.	,072	168	,035	,987	168	,107
Psikolojik sağ.	,060	168	,200*	,980	168	,016

Tablo 1'den psikolojik sağlık anketinden elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Finansal okuryazarlık değerinde ise $p > .05$ çıkmış olsa da örneklem grubunun 20 kişiden fazla olması sebebiyle parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir.

3.2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık ile Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın temel problemi olan finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyonundan yararlanılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık ile Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Pearson Momentler Korelasyonu

	Finansal okuryazarlık	Psikolojik sağlık
Finansal okuryazarlık	-	,301**
Psikolojik sağlık	,301**	-

N=168 *p<.01

Tablo 2'den görüldüğü gibi öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile psikolojik sağlık düzeyleri istatistiksel olarak .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Pozitif yönde orta derecede olan bu ilişkiye göre, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi yükseldikçe psikolojik sağlık düzeylerinin de fazlalaştığını söylemek mümkündür. Değişkenler arasındaki ilişkinin test edilmesinden sonra öğrencilerin finansal okuryazarlık ile psikolojik sağlık düzeyleri bazı demografik özelliklerine (cinsiyet, ailenin aylık gelir düzeyi ve öğrencinin harçlık alma periyoduna göre farklılığı incelenerek sonuçlar aşağıdaki tablolarda sırayla gösterilmiştir. Bu anlamda, öğrencilerin okula finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ilişkisiz ölçümler için 'Bağımsız Grup t-Testi' sonuçları tablo 3'de gösterilmiştir.

3.3. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık ile Psikolojik Sağlık Düzeylerine ve Cinsiyetin Etkisine Yönelik Bulgular

Cinsiyet değişkeninin öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeylerine etkisinin belirlenmesinin araştırıldığı çalışmada bağımsız gruplar t-Testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkeninin Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık ve Psikolojik Sağlık Düzeylerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu

Finansal Okuryazarlık	Cinsiyet	Öğrenci Sayısı	Ortalama	S	Sd	t	P
	Kız	125	23,48	5,52	168	,972	.332
	Erkek	43	24,46	6,29			
Psikolojik sağlık	Kız	125	109,68	10,97	168	,349	.728
	Erkek	43	110,48	17,60			

N=168*p<.05

Finansal okuryazarlık anketi en düşük 10, en yüksek ise 40 puanın alındığı bir ölçektir. Araştırmamızda öğrencilerin aritmetik ortalamalarının 24 ile orta düzeyde finansal okuryazar oldukları belirlenmiştir. Psikolojik sağlık düzeylerine bakıldığında ise anketten en düşük 34, en yüksek ise 136 puan alınabilmektedir. Yüksek düzey, 102 ile 136 arası puanları kapsadığından öğrencilerin yüksek düzeyde psikolojik sağlığa sahip oldukları söylenebilir. Cinsiyetin öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeylerine etkisinin araştırıldığı çalışmada Tablo 3'ten cinsiyetin etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür (p>.05). Buna göre cinsiyet öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlık düzeylerine etkili olmadığı söylenebilir.

3.4. Aile Aylık Gelir Düzeyine Yönelik Bulgular

Aile aylık gelir düzeyi değişkeninin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Gelir Seviyesine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

	Öğrenci sayısı	Ortalama	Standart sapma
Düşük	66	24,18	5,52
Orta	85	23,67	6,02
Yüksek	17	22,29	5,02
Toplam	168	23,72	5,72

Tablo 4'ten aile gelir seviyesinin yükseldikçe finansal okuryazarlık düzeyinin düştüğü görülmektedir. Ortalamalar arası bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Aile Gelir Seviyesine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	48,822	2	72,922	,741	,478
Gruplar içi	5432,124	165	32,922		
Total	548,946	167			

Tablodan ortalamalar arası oluşan farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre aile gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin olmadığı söylenebilir.

Aile aylık gelir düzeyi seviyesinin öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine etkisinin incelendiği araştırmada ise aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Aile Aylık Gelir Seviyesine Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

	Öğrenci sayısı	Ortalama	Standart sapma
Düşük	66	110,06	14,51
Orta	85	110,36	11,56
Yüksek	17	106,88	13,36
Toplam	168	109,89	12,93

Tablo 6'dan aile gelir seviyesine göre öğrencilerin psikolojik sağlık puanları ortalamaları arasında bazı farklılıkların olduğu görülmüştür. Ortalamalar arası bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Aile Gelir Seviyesine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	174,855	2	87,428	,519	,596
Gruplar içi	27787,216	165	168,47		
Total	27962,071	167			

Tablo 7'den ortalamalar arası oluşan farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre aile gelir seviyesinin öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyine etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.5. Nitel Bulguların Analizi

Bu bölümde öğrencilerin finansal okuryazarlık ve bu yönde sahip oldukları psikolojik sağlık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşturulan transkriptler belirlenen temalar içerisinde betimsel analiz yapılarak anlamlı bulgulara dönüştürülmüştür. Kız öğrencilere K, erkek öğrencilere E harflerinin yanında numara da verilerek kodlama yapılmıştır (öğrenci isimleri kullanılmamıştır). Görüşmelerde tarafsız davranılmaya özen gösterilmiştir.

Öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde ana temalar biriktirme, harcama, planlama ve yatırım şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerin bu temalar altındaki görüşleri analiz edilirken bu yönde psikolojik sağlımlıkları da belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin birikimlerine yönelik görüşleri araştırmacı tarafından sorulan sorular ve alınan cevaplar aşağıda verilerek sonrasında analiz edilmiştir.

3.5.1. Öğrencilerin Biriktirme Davranışları

Soru: Burs paranla veya aldığın harçlıkla birikim yapıyor musun?

EÖ2- Bu paranın 130 lirasını aylık olarak biriktiriyorum geri kalanına bakıyorum, ay sonuna kalıyorsa onu da biriktiriyorum.

KÖ3- Hemen harcamam tabii illa yanımda para olması gerekiyor o yüzden bir yere atar biriktirim.

EÖ1- Kumbaram var ya da genel olarak annemde duruyor. Değişiyor.

KÖ1- Keşke yapabilsen ama yapamıyorum çünkü para su gibi gidiyor. Arkadaşlarla bir şeyler yaparken düşünmeden harcıyorum.

KÖ2- Evet. Biriktirdiğim parayı altına yatırıyorum.

Soru: Neden biriktiriyorsun, biriktirdiğin parada anne baba etkisi var mı yoksa hedeflerin için mi?

EÖ2- Tabii her zaman biriktir diyorlar ama ben canım bir şey istediği zaman hemen almak için biriktiriyorum o parayı hiç beklememek için.

KÖ3- Üniversite için. Para biriktirmemde babamın ve abimin etkisi var.

EÖ1- Cebimde para olmadan hiçbir şey yapamam ama olduğu zaman her şey açık. Onun için şimdiden sağlama almak istiyorum.

Öğrencilerin para biriktirme davranışlarına bakıldığında sadece KÖ1 ve EÖ2 numaralı öğrencinin böyle bir davranış edinmedikleri anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin nicel anket puanlarına bakıldığında ise KÖ1=19, EÖ2=10 düşük düzeyde finansal okuryazar oldukları görülmektedir. Diğer öğrencilerin ise farklı yöntemlerle para biriktirme davranışına sahip oldukları görülmektedir. KÖ1 numaralı öğrenciye para biriktirmeme davranışının nedenleri sorulduğunda ise,

KÖ1- İlerde çalışmak istiyorum ama ailedeki kimse buna ılımlı bakmadığı için ben de kendimi biraz geri plana atıyorum. Yani birikim yapmak istiyorum ama bu şimdi olmuyor. Çünkü... nasıl desem, keyfime bakıyorum biraz. Ama ilerde birikim yapmak isterim çünkü üniversitedeyken daha çok paraya ihtiyacım olacak.

Birikim davranışı için ailenin etkisi açık bir şekilde görülmektedir. KÖ1 numaralı öğrenci de ve diğer öğrencilerde (KÖ3) birikim yapma davranışlarda ailenin oldukça etkili olduğu belirlenmiştir.

3.5.2. Öğrencilerin Harcama Davranışları

Soru: Harcama yaparken önceliklerin (şimdi ve gelecek için) neler?

EÖ1- Benim param test kitaplarına gidiyordu okul zamanında. Öğrenci olarak zor. Kardeşimin istediği oyunlar vs. onları alıyoruz. Onun dışında bir harcamam yok. Psikolog olursam da yine pek bir şey harcamayı düşünmüyorum çünkü gereksiz geliyor her şey.

KÖ2- İhtiyaç, istek... Değişiyor. Giysi, yemek vs. bunlara ihtiyaç olarak bakarsak ihtiyaçlara da gidiyor ama arkadaşlarla bir yerlere gidince de harcıyorum.

EÖ2- Okuma kitabı, test kitabı.

KÖ3- İleride üniversite eğitimim için.

Soru: Çok uygun fiyatlı bir şey buldun diyelim, alır mısın?

EÖ1- İhtiyacım varsa alırım.

EÖ2- Mesela yeni zamanda tabletim kırıldı onun yapımı için değerlendirdim biriktirdiğim parayı hem daha çok ne ihtiyaç olursa ya da istek neyse ona değerlendiriyorum.

Soru: Senin için ihtiyaç mı daha önde gelir istek mi?

KÖ2- İhtiyaç tabii. Herkese göre öyledir.

KÖ3- İhtiyaçlarım daha önce tabii, sonra isteklerim.

KÖ1- Daha çok özel isteklerim öncelikli olur çünkü ihtiyaçlarımı ailem karşılar zaten. Tatile gitmek isterim biriktirdiğimle.

Öğrencilerin harcama davranışları incelendiğinde genel olarak gereksiz harcama yapmak istemediklerini, ihtiyaç olduğunda harcama yapmayı benimsedikleri görülmektedir. Diğer yandan birikimlerini eğitim amaçlı harcamak istedikleri de görülmektedir. Öğrencilerin finansal anlamda harcama davranışlarının olumlu olduğu fark edilmiş, olumsuzluk görülmemiştir.

3.5.3. Öğrencilerin Planlama Davranışları

Soru: Harcamalarını yaparken planlama yapıyor musun? Neden?

EÖ2- Hayır. O ana göre yaşamayı sevdiğim için yapmıyorum.

KÖ3- Yani biraz. Param varsa harcıyorum param yoksa da biraz kısıtlı harcıyorum ihtiyacım varsa tabii.

EÖ1- Zaten cebimde belli bir miktar oluyor, o alacağım şeyin de belli bir miktarı var sonuçta ona göre kendimi ayarlıyorum.

KÖ1- Eskiden yapıyordum. Not tutuyordum. Sonradan pek yapmamaya başladım çünkü ailemde bunu denetleyen biri olmadığı için ben de biraz bıraktım bu işleri.

KÖ2- Devlet bursu alıyorum ama şu an çok harcamıyorum çünkü pandemiden dolayı ihtiyaç duymadım. Yani çok da değil ama yapıyorum. Açıkçası uzun vadede biriktiriyorum. Sürekli alıp harcamıyorum zaten o zaman da birikim mantığı olmuyor. Şu an için harcamayı düşünmüyorum ama bir kursa başlarsam harcayabilirim.

Soru: Eline yüklü miktarda para geçti ne yaparsın? Neden?

EÖ2- Altın alırım. Altın düşmez. Ev bakardım sonra da araba bakardım. Şu anda harcamam gerekiyorsa bilgisayar alırdım kendime.

KÖ3- Babama danıştım. Normalde danışmam ama büyük bir meblağ geçince danışırım. Babam para işleriyle ilgilidir. Bir anda alırım danışmam ama büyük bir meblağ geçince tabii danışarak yönetirim. Çünkü elime daha önce hiç geçmedi bilmiyorum kullanmayı. Danışacak kimse olmasaydı kendi başıma kara verecek olsaydım bir kısmını kendim için kullanırım kalan kısmıyla da ne yapacağımı düşünürdüm altın alırdım geleceğe yönelik.

EÖ1- Birinci olarak gayrimenkul, ikinci altın olur çünkü altın düşmüyor kolay kolay, üçüncü de kripto para olur ya da dolar.

KÖ1- İlk gitar alırım, ikinci olarak da tatile giderdim herhalde. Onun dışında da paraya dokunmazdım, eğitim masraflarıma harcardım. Elimde nakit olarak tutmazdım, annemin altın hesabına yatırırdım.

KÖ2- Hepsini hemen harcamak çok akıllıca olmaz. Hepsini yatırım yapmak da bence çok akıllıca olmaz. Bir kısmı istek ve ihtiyaçlara harcanır, bir kısmı da... Çok yüksek bir meblağsa bilemiyorum...

Görüşmelerden öğrencilerin yatırım planlarının belirgin olmadığı görülmektedir. Diğer yandan burada öğrencilerin geleneksel bir yatırım metodunu benimsedikleri, çevreden ve aileden gördükleri uygulamaları örnek aldıkları görülmektedir. Pek çok öğrencinin altın alma ifadesini kullanmış olması bunu göstermektedir. Bu davranış yerinde olmakla birlikte nedenini açıklamada yetersizlikler görülmektedir. Öğrencilerin altının hangi durumlarda alınması gerektiğine dair bilgi sahibi olmadıkları fark edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin finansal planlarının olmadığı, birikim ve yatırım olarak altının ön planda tutulduğu bunun da aileden ve çevreden kaynaklı olduğu fark edilmiştir.

3.5.4. Öğrencilerin Yatırım Davranışları ve Psikolojik Sağlık

Burada yapılan analiz ile birikim, harcama ve planlama bölümlerine ilave olarak karar davranışı içeren yatırım finansal okuryazarlık düzeyleri ile psikolojik sağlık verileri birleştirilerek analiz edilmiştir.

Soru: Bir insan yatırım yapmalı mı sence? Neden?

KÖ3- Evet. Çünkü gelecekte ne olacağını bilmiyoruz yani gelecek için kaygılar yaşıyoruz neler olacağını bilmiyoruz para önemli çünkü. Babam ev almak istiyor bizim oturduğumuz ev her ay kira gibi veriyoruz ama 10 yıl sonunda bizim olacak TOKİ mantığı gibi. Bu sebeple kriptoya yatırıyor. Oturduğumuz evin borçlarını bitirip rahatlamak istiyor o yüzden.

Soru: Yatırım yapıp para kaybettiğin oldu mu? Veya ailende kaybeden oldu mu?

EÖ1- Borsada kaybettik.

KÖ1- Dayım çok fazla kaybetti. Bizi de çok etkiledi. 500.000 lira civarı... Dayım kuzeniyle bir iş yaptı. Kamyon işi... çok büyük bir para yatırdılar oraya. Kuzeni de bütün parayı aldı gitti. Açıkçası dolandırıldılar. Arabalarını, evlerini kaybettiler.

KÖ2- Oldu. Çok yüksek bir meblağ değil ama ağabeyim biraz kripto parayla uğraştı. O biraz kaybetti.

KÖ3- Babam kriptoya 40 bin TL civarı yatırmıştı ama bir yükseldi sonra kaybetti.

Soru: Yüksek bir miktar mıydı? Sizi nasıl etkiledi?

EÖ1- 160 küsur lira kendimden yatırdım, geri kalanını hatırlamıyorum. 160 küsuru ben kaybettim. Babam çok şey hissetti. Ben zaten böyle olacağını biliyordum. Ama bana yansımada. Ben şunu al dedim babama, babam da onu aldı... Sonra senin yüzünden böyle oldu diye şakayla karışık bir şeyler söyledi. Çok etkilemedi, aynı devam ettik.

KÖ2- Çok yüksek meblağda olmadığı için bir de ailenin ortak bütçesinden değil de kendi parasıyla yatırım yaptı. O yüzden çok da etkilemedi. Yani çok araştırmak gerekiyor tabii böyle şeyleri ve sürekli araştırmak gerekiyor. Güncel olmak gerekiyor. O da araştırmıştı ama biraz daha kazanmak istedi sanırım. Çok kazanmak isteyince de böyle oldu.

KÖ3- 40 bin TL civarı yatırmıştı ama bir yükseldi sonra kaybetti. Yok yani ben çok ilgilenmedim. Yok çok etkilemedi. Babam çok bakıyor geceleri oturup kontrol ediyor düştü mü indi mi diye. Bir ara çok takmıştı da şimdi öyle değil.

EÖ2- Yok etki etmedi zaten babam kazanmanın da kaybetmenin de olduğunu bilerek girdiği için bir şey etki etmedi, bize de etmedi.

Soru: Sence yatırım yapacak kişinin psikolojisi nasıl olmalı? Para kaybedince ne hissedersin?

KÖ1- Çok gayretli, hırslı, istikrarlı olmalı. Ben bazen kendimde bunu bulamadığım için belki para biriktiremiyorum.

EÖ1- Bizim psikolojimizi çok etkilemiyor. Çünkü para geliyor sonuçta, cebimde de oluyor.

EÖ2- Risk sevmeli. Birazcık narsistlik biriktirmeli bir de mazoşistlik olması gerekiyor ki para kaybettiğinde üzülmesin. Bence şu an dünyada her şey para ile dönüyor. Para kaybedenlerin bu yüzden artık yaşayamayacağım diye düşünerek psikolojisi bozuluyor olabilir.

KÖ3- Hırslı olmalı çok hırslı da olmamalı yani tam ortada olmalı. Zaten her şeyin fazlası zarar. Hırslı oluyorlar çok hırslı davranıyorlar çok paragöz oluyorlar. Ben aslında çok paragöz biri değilim bir düşüş yaşardım paranın düşüşüyle ama beklerdim denerdim.

Görüşmelerden öğrencilerin yatırım davranışlarının oldukça düşük seviyede olduğu, ailede yatırım yapanları gözlemledikleri ancak aileden de bu yönde yeterli ve doğru bir yatırım anlayışı edinemedikleri görülmektedir. Kız öğrencilerin yatırım davranışına yönelik ilgilerinin ve girişimlerinin erkek öğrencilere oranla daha geride olduğu da fark edilmektedir. Ortaya çıkan bir diğer bulgu ise öğrencilerin ailesi veya akrabalarından para kaybedenlerin olduğu ve kaybeden kişilerin (öğrencilerin söylemlerinden anlaşıldığı ölçüde) finansal okuryazarlık eğitimine ihtiyaçları olduğu tahmin edilmektedir. Burada öğrencilerin yatırım için psikolojik sağlamlıklarının oldukça güçlü olduğu da fark edilmektedir ki nicel yönden de psikolojik sağlamlıklarının yüksek çıkmış olmasıyla bu sonuç örtüşmektedir. Diğer yandan öğrencilerin para kaybedenleri oldukça iyi gözlemlediği ve para kayıplarında ailece psikolojilerinin bozulmadığını ancak kaybedenlerin psikolojilerinin bozulma sebeplerini hırsa, paragöz olmaya, gayretli olmamaya, istikrarlı olmamaya dayandırmaları yatırım için gerekli olumlu düşüncelere sahip oldukları ifade ettikleri belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

21. yüzyılın ilk yıllarından itibaren görülen finansal daralma dünya ekonomilerini derinden etkilemekte, uluslar bu yönde sürekli gelir getirici, tasarruf sağlayıcı faaliyetlere, eğitim programlarına ve projelere yönelmektedirler. Günümüzde üretim ve tasarruf yönünde çok sayıda proje çalışmalarına yer verilmesinin altında düzeltilmesi gereken ekonomi problemi yer almaktadır. “Özellikle tasarruf yetersizliğine bağlı olarak cari açık sorunu yaşayan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yurtiçi tasarruf oranının artırılması hayati önem taşımaktadır” (Bozkurt, Toktaş ve Altınar, 2019). Ayrıca ekonomi faaliyetlerinin uzun süren programlar dahilinde gerçekleştiği bilindiğinden bu süreçte kaynaklarını iyi yöneten finansal okuryazarlık düzeyi yüksek öğrencilere ihtiyaç vardır. Araştırmamızda nicel olarak elde edilen sonuçlarda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri orta, psikolojik sağlamlık düzeyleri ise yüksek bulunmuştur. Ailelerin psikolojilerini olumsuz etkilediği düşünülen finansal kayıpların sıkça yaşandığı böyle bir dönemde ortaya çıkan bu sonuç gelecek olumlu öngörülerini doğurmaktadır. Çünkü çok ender rastlanan pandemi dönemlerinde öğrencilerin psikolojilerinin yüksek olması finansal yönden alınacak eğitimi verimli kılacağını düşündürmektedir. Bir toplumda finansal okuryazarlık düzeyinin artması ancak finansal eğitimin yaygınlaştırılması ile sağlanabildiğinden (Goel ve Khanna, 2013) erken yaşlarda öğrenilen ve uygulanan finansal davranışlar daha kalıcı olarak yaşamın sonraki aşamalarında bireylerin finansal davranışlarının belirleyicisi olabilecektir (Bakır Yiğitbaş, Temeloğlu ve Şimşek, 2020).

Araştırmada cinsiyetin öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisinin olmadığı ortaya konmuştur. Nitel yoldan elde edilen bulgularda da aralarında belirgin farklılık görülmemiş ancak erkek öğrencilerin yatırım konusunda daha ilgili oldukları fark edilmiştir. Wagland ve Taylor (2009) da cinsiyet faktörünün finansal okuryazarlık üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmamızla paraleldir ancak bazı araştırmalarda da erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri kızlardan yüksek bulunmuştur (Adeleke, 2013.; Cameron ve diğerleri, 2013; Ergün ve diğerleri, 2014; Sarıgül, 2014; Şantaş ve Demirgil, 2015). Cinsiyetin finansal okuryazarlık üzerine net bir etkisinin olduğunu söylemek oldukça zordur. Yaptığımız araştırmada da genel anlamda bu yönde bulgular elde edilmiştir. Finansal okuryazarlık para yönetimini sağlamaktır ve bunun kadın olsun erkek olsun farkının olmaması ekonomide her kesimin eşit pay alabilmesi olanağı ile alakalıdır. Şayet çalışma koşulları ve para yönetimi ülkelerde eşit olduğunda para yönetiminde cinsiyetin bir etkisinin olmaması oldukça normaldir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç aile gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisinin olmamasıdır. Nitel yönden yapılan görüşmelerde de aile gelir düzeyi farklı olan

öğrencilerin finansal okuryazarlık ve psikolojik sağlamlık düzeylerinde farklılık görülmemesi bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bunun yanında ailesi para kaybeden ve kaybetmeyen öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları arasında da belirgin bir farklılık görülmemiştir. Öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olması ailedeki psikolojinin yüksek olması ile açıklanabilir. Araştırmada para kaybeden ailelerin de ciddi psikolojik sıkıntılar yaşamamış olması (gelir düzeyi değişken) nicel ve nitel bulguların benzer olduğunu göstermektedir. Diğer yandan araştırmamızda elde ettiğimiz bu sonuç ulusal anlamda Yıldız (2019), Dursun (2019) ve Yücel (2017)' nin öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Finansal okuryazarlık, finansal alanda bilgili tüketicilerin yetiştirilmesi için bir amaç, finansal eğitim ise bu amaca ulaşmayı sağlayan bir araçtır (Goel ve Khanna, 2013). Ülkemizde son yıllarda finansal okuryazarlık kavramı oldukça önemli bir konu haline gelmiş ve bu yönde çalışmalar artırılmış, sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin Bozkurt, Toktaş ve Altın'ın 2019 yılında yaptıkları çalışmada finansal okuryazarlık kavramını bilmeyenlerin %59,6 gibi bir orana sahip olduğunu bunun yanında temel düzeyde finansal konulara sahip olduklarını belirlemiştir. Yaptığımız araştırmada benzer bir sonuç vardır ve örneklemimize aldığımız öğrenciler finansal konularda eğitim almadıkları halde finansal okuryazarlık düzeyleri orta seviyedir bu durum olumlu olmakla birlikte bu öğrencilerin vakit kaybedilmeden eğitim almaları için iyi bir hazır bulunuşluk seviyesidir. Bunun yanında bu öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olması da bu eğitimi kolaylaştırmaktadır. Çünkü insan psikolojisinin sağlığı ile ilişkili olan finansal okuryazarlığın temel eğitimi için oldukça önemli olduğundan öğrencilere bu eğitimin verilmesi önerilir. Yaptığımız araştırmada örneklem grubumuza aldığımız öğrencilerin, ailelerin veya yakınlarının para kaybettiklerini belirlemiş olduk. Yaşanan olumsuzluklara rağmen bu öğrencilerin psikolojilerinin sağlam olması onlara verilecek eğitimin oldukça başarılı olacağını düşündürmektedir. Finansal piyasalar inişli çıkışlı, dalgalı bir seyir izlediğinden, korkuların kontrol altına alınması oldukça önemlidir. Bu açıdan bakılırsa psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin finansal okuryazarlık eğitimi almamaları için bir neden yoktur. Yapılan çalışmalar bu eğitimleri alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Yücel ve Uysal, 2020). Bu sebeple de okullarda veya Milli Eğitim onaylı değişik kurslar ile bu eğitimlerin alınması, bu alanda farklı etkinlikler ile bu alt yapının inşa edilmesi önerilir.

Ülkemizde yakın zamanda yapılan araştırmalar ve bazı araştırmacılara göre ilköğretim düzeyinde finansal okuryazarlık eğitiminin verilmesi gerektiği düşünüldüğünden (Bozkurt, Toktaş ve Altın, 2019) bu önerimiz desteklenmelidir. Finansal eğitim programlarının nasıl tasarlanması ve hedef kitleye yararlı olabilecek şekilde nasıl uygulanması gerektiği konusunda ise ayrıca çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır (Er ve Taylan, 2017).

KAYNAKÇA

1. Adeleke, T. (2013). The effects of gender and gender role on the financial literacy of college student. Wilmington, North Carolina: Oklahoma State University.
2. Akar, A. ve Aktan, A., (2020). Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 19 - Sayı:74, ss. 655- 679.
3. Atkinson, Adele. – Messy, Flore Anne. (2012), Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No 15, OECD Publishing.
4. Bakır Yiğtbaş, Ş., Temeloğlu E. ve Şimşek, A. (2020). Ortaöğretim Çağındaki Gençlerde Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi, IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı, 411-432.
5. Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altın, A. (2019). Türkiye'de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma, Elektronik sosyal Bilimler Dergisi, 18(72). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/833535> sitesinden erişilmiştir.
6. Cameron, M. P. Calderwood, R. Cox, A. Lim, S. Yamaoka, M. (2013). Factors associated with financial literacy among high school, department. Hamilton, New Zealand: Department of Economics, University of Waikato.
7. CYFI (2013) Research evidence on the CYFI model of children and youth as economic citizens. CSD Research Review No.13-04. Available at: <http://www.bu.edu/bucflp/files/2014/06/CYFI-Research-BriefResearch-Evidence-on-the-child-and-youth-finance-model-of-economic-citizenship-2.pdf> (accessed 21 January 2015).
8. Dursun, V. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Bilgi, Tutum ve Davranış Düzeylerinin Araştırılması: Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.

9. Er, B. ve Taylan, A., E. (2017). Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, 7(14). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/399487> sitesinden erişilmiştir.
10. Ergün, B., Şahin, A., Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerinde bir çalışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(34), 847- 864. Erişim adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi34_pdf/8isletme_iktisat_iletisim_kamu/ergun_bahadir_vd.pdf
11. Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık
12. Düzeyleri Üzerine Kocaeli'nde Bir Araştırma, Muhasebe Finansman Dergisi.
13. Goel, I. ve Khanna, S. Ram. (2013). Financial education as tool to achieve financial literacy. Eastern Economic Forum, 338-345.
14. Güvenç, H. (2016). Lise öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği geliştirme çalışması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (3), 847-863.
15. Hung, A., Parker, A. M. ve Yoong, J. (2009). Defining and Measuring Financial Literacy. RAND Labor and Population Workin Paper Series. No: WR-708. California.
16. Lusardi A and Mitchell OS (2014) The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. Journal of Economic Literature 52(1): 5–44.
17. Mason, Carolynne – Wilson, Richard. (2000), Conceptualising Financial Literacy, Loughborough University, Business School Research Series, London
18. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2014) PISA 2012 results: Students and money: Financial literacy skills for the 21st century (Vol. VI). In: PISA. Paris: OECD Publishing. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en> (accessed 21 October 2014).
19. Özdemir, B. (2020). Lise Öğrencileri İçin Finansal Okuryazarlık Programı Geliştirilmesi Ve Etkilerinin Değerlendirilmesi, Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
20. Pamukçuoğlu, K. (2019). Medyanın Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
21. Şantaş, F., Demirgil, B. (2015), Ekonomik okuryazarlığı düzeyinin tespitine ilişkin bir araştırma. Akademik Bakış Dergisi, (48), 46-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/abuhxbd/issue/32941/365966>
22. Şencan, H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlilik ve güvenilirlik. Ankara: Seçkin Matbaası.
23. Uraz Kaya, I. (2020). Finansal Okuryazarlık ve Finansal Dijitalleşme İlişkisi: Bankacılık ve Finans Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Burdur.
24. World Bank, 2014. Financial Education Programs and Strategies: Approaches and Available Resources. Erişim adresi: <https://responsiblefinanceforum.org/wp-content/uploads/2015/03/Financial-Education-Programs-and-Strategies.pdf>
25. Wagland, S. P. ve S. Taylor (2009). When it comes to financial literacy, is gender really an issue? Australasian Accounting Business and Finance Journal, 3(1), 13-25.
26. Yıldız, G. (2019). Davranışsal İktisat Perspektifinden Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Analizi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
27. Yücel, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Kredi Kartı Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi-Hacettepe Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
28. Yücel, K. O., & Uysal, B. (2021). Kırıkkale'deki Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi'nin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(4), 344–363. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.629>